

4. Безруков В.Й. Проектирование в управлении педагогическими системами. *Педагогика*. 2005. № 3. С. 28-34.
5. Белоконь А Устойчивое развитие университетов: подходы к принятию управленческих решений. *Alma mater : Вестн. высш. шк.* 2003. № 6. С. 3-8.
6. Дзвінчук Д.І. Державне управління освітою в Україні: тенденції і законодавство. К.: Нічлава, 2003. 240 с.

УДК 602.03

**УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА
ПІДГРУНТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСТНОГО
ПІДХОДУ ДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ**

*Науменко М.О., доктор філософії економічного напрямку, доцент
Національна академія Національної гвардії України*

Аналіз останніх напрямків удосконалення освітнього процесу, публікацій у пресі та інших літературних джерелах [1–18], свідчить про потребу впровадження в рамках Національної академії Національної гвардії України так званого "компетентнісного підходу" (learning outcomes) до організації навчального процесу. Водночас слід наголосити на потребі врахування відмітних особливостей даного Вищого військового навчального закладу, на що й спрямовані дані пропозиції.

Перш за все визначимо реальність потреби впровадження компетентнісного підходу. По-перше, ця потреба пояснюється появленням нових галузевих стандартів Освітньо-професійної програми

підготовки фахівців бакалаврського й магістерського рівнів за різними напрямками підготовки. Особливістю цих стандартів, про що наголошується у [6], є їх орієнтування на: формування освітньо-кваліфікаційних характеристик фахівців бакалаврського та магістерського рівнів в термінах компетенцій; модульну побудову навчальних планів; підпорядкування змісту освіти формуванню у курсантів й чітко визначених професійних компетенцій; запровадження освітніх технологій, направлених на вироблення у курсантів здатностей виконувати визначені класи професійних завдань; створення системи діагностики набутих студентами компетенцій.

По друге, орієнтування на компетенції задекларовано на рівні вимог до процесу навчання на міждержавному рівні (розкривається принципами "Декларації про Європейський простір для вищої освіти" (м. Болонья, 1997 р.), Празького Комюніке (2001 р.), Ліссабонського семінару (2003 р.) та Берлінської Конференції (2004 р.) тощо). Ці вимоги дозволяють досягти головної мети вищої школи, а саме забезпечити всебічний розвиток особистості курсанта, формування соціальних та професійних якостей.

По третє, об'єктивною вимогою стає розширення освітньої діяльності закладів освіти за межі безумовного виконання навчального плану в повному обсязі. Тут не слід відхилятися від цієї вимоги. Навпроти, потрібно переорієнтуватися на результат навчання та розкриття творчого потенціалу професорсько-викладацького складу у його взаємодії з здібностями курсантів.

В четвертих, формування високоосвіченої особистості в стінах Національної академії Національної гвардії України потребує не лише надання професійних навичок, а й певних соціальних та особистісних рис. До них, з оглядом на [6], можна віднести: уміння трансформувати знання в інноваційні технології; володіння сучасними інформаційними технологіями; наявність мотивації до навчання упродовж усього життя,

володіння навичками самостійного набуття знань; знання методології і уміння використання аналітичних навичок; знання методів ведення наукових досліджень і застосування їх; наявність комунікативних здібностей, уміння працювати в команді; повагу до цінностей демократичного суспільства, володіння необхідними громадянськими і соціальними компетенціями.

В п'ятих, об'єктивно слід відмовлятися й від орієнтування на "процедуру запам'ятовування", оскільки орієнтування на відтворення та застосування засвоєного матеріалу в типових чи аналогічних навчальних ситуаціях є малопродуктивним. Тут слід враховувати саме означену у [5] зміну розуміння змісту освіти, коли головне орієнтування іде на створення напрацювання педагогічних технологій опанування метазнаннями. Тут освіта розуміється як технологія використання метазнання для організації навчального процесу, орієнтованого на індивіда (освіта розглядається як форма "матеріалізації" метазнань). Викладачі навчальних закладів повинні не надавати курсантам та курсантам глибинне розуміння (компетенції) трьох основних груп: компетентності, які мають відношення до самого себе; компетентності, які мають відношення до взаємодії з іншими людьми; компетентності, які мають відношення до діяльності у всіх її типах і формах.

Таким чином, прийняття компетентнісного підходу дозволяє врахувати поданий на рис. 1 взаємозв'язок та забезпечити високу інтегрованість змісту освіти та вимог замовників освітніх послуг.

Орієнтуватись при цьому слід на подану у табл. 1 форму. Саме така формалізація дозволить на наступному етапі визначити знання і вміння (навички) випускників, що мають демонструвати наявність і рівень набутих компетенцій; визначити модулі навчального плану, що забезпечують формування професійних компетенцій фахівців.

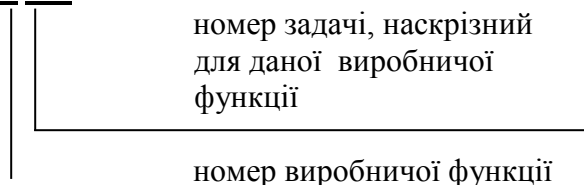
Таблиця 1- Основні компетенції, якими повинні володіти випускників
Національної академії Національної гвардії України

Компетенції у виробничих функціях	Назва типової задачі діяльності	Рівень компетенції у типовій задачі діяльності	Зміст уміння	Шифр уміння
1	2	3	4	5
Організаційна	Задача 1	ПФ.Е.01	уміння 1.1 уміння 1.2 уміння 1.3	ПФ.Е.1.3Р.Р. 01 ПФ.Е.1.3Р.Р. 02 ПФ.Е.1.3П.Р. 01
	Задача 2	ПФ.Е.02	уміння 2.1 уміння 2.2.	... ...
	Задача 3	...	... ...	
Технологічна				
1	2	3	4	5
Контрольна				
Аналітична				
Мотиваційна				
Проектно-прогнозувальна				

У таблиці 1 шифри типових задач діяльності та умінь наведені за структурами:

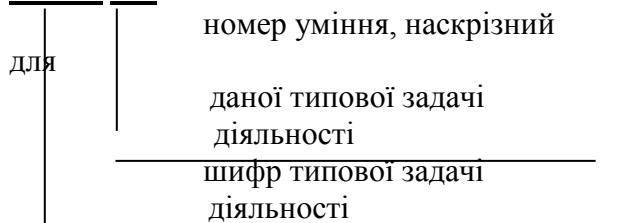
а) шифр типової задачі діяльності

X. XX

б) шифр уміння

X. XX. XX

Для формалізації завдань пропонується використовувати загальноприйняті скорочення назв:

а) видів типових задач діяльності:

ПФ - професійна,

б) класів задач діяльності:

С – стереотипна,

СВ – соціально-виробнича,
СП – соціально-побутова;

Д – діагностична,
Е – евристична;

в) видів уміння:

ПП – предметно-практичне,
ПР – предметно-розумове,
ЗП – знаково-практичне,
ЗР – знаково-розумове;

г) рівнів сформованості даного уміння:

О – уміння виконувати дію, спираючись на матеріальні носії інформації щодо неї,

Р – уміння виконувати дію, спираючись на постійний розумовий контроль без допомоги матеріальних носіїв інформації,

Н – уміння виконувати дію автоматично, на рівні навички.

д) здатностей:

З – здатність;

Розподіл навчального часу за модулями навчального плану та критерієм вибіркової. Формуванню у курсантів здатностей виконувати відповідні фахові завдання, формалізовані за допомогою табл. 1 підпорядковані модулі навчального плану та розподіл навчального часу між дисциплінами та формами навчального процесу, що входять до них. Кожен модуль покликаний забезпечити формування окремих видів компетенцій, про що свідчить таблиці 2.

Розробка особливих методів діагностики. Важливість даного етапу пояснюється тим, що сформовані компетенції є якісними характеристиками результатів навчання курсантів. Отже, до можливих прогресивних методів діагностики слід віднести, наприклад, такі методи як: тестування (створення сукупності науково обґрунтованих тестів по перевірці нормативних компетенцій фахівців різних рівнів підготовки), експертна оцінка компетенцій (використовується системи професійних анкет, інтерв'ю, співбесід), державна атестація (виконання дипломних робіт) тощо.

Таблиця 2- Розкриття модульності освіти

Модуль	Характеристика модуля	Зміст компетенцій
Нормативних дисциплін	Направлений на опанування студентами базовими та продвинутими знаннями, уміннями та навичками.	Забезпечує становлення компетенцій нормативного характеру, що дозволяють виконувати більш складні фахові завдання (аналітичного, організаційно-управлінського та інноваційного характеру)
Спеціальної підготовки	Включає в себе навчальні заходи, що реалізуються в межах конкретних програм підготовки. Вільний вибір студентами запропонованих програм дозволяє віднести складові цього модуля до варіативної частини теоретичної підготовки.	Він характеризує особливості творчого потенціалу вищого навчального закладу і направлений на формування компетенцій спеціалізованої підготовки. Повинен формуватися за пакетним принципом. До нього включаються органічно поєднані дисципліни, що направлені на комплексний розгляд галузевої чи регіональної, специфіки діяльності фахівців відповідних спеціальностей
Практичної підготовки	Займає особливе місце, оскільки саме він покликаний забезпечити спроможність застосовувати набуті знання та навички при виконанні фахових завдань	Розкривається через практику в організаціях та установах (навчання на базах практики), виконання консультативних проектів, проходження міжпредметного тренінгу за спеціальністю, проведення ділових ігор, застосування активних видів навчання тощо

Після проведення кодування та класифікації компетенцій необхідно визначити їх набори в рамках кожного з рівнів підготовки фахівців. Задля цього слід розробити проект стандарту класифікації компетенцій випускників вищого військового навчального закладу.

Забезпечити орієнтування на новітні форми надання інформації курсантам. Дійсно, новий підхід до освітнього процесу вимагає використання нових форм й методів навчання, орієнтованих на забезпечення тісного зв'язку змісту навчання з формуванням загальних навчальних вмінь та навичок. Тут слід підтримати відносно того, що різні види індивідуальної, парної, групової роботи, проведення ділових, імітаційних, сюжетних, ролевих та інших ігор, робота з джерелами, творчі проекти, мозкові штурми й інше необхідні для забезпечення серйозної мотивації курсантів на подальше навчання і дозволяють сформувати, підтримати стійкий інтерес до змісту освіти. В рамках Національної академії Національної гвардії України можна запропонувати впровадження

таких нових педагогічних технологій, як: навчання в співпраці, метод аналізу конкретних ситуацій, метод проектів, різнорівневе навчання, індивідуальний і диференційований підхід до навчання тощо. Тут слід звернути увагу на необхідність приведення у відповідність до потрібних компетенцій лекційний та практичних занять (кожне завдання повинно розкривати певну компетенцію).

Література:

1. Анучин А. К інтервью по компетенциям будь готов! URL: <http://www.ph-p.com.ua/more2/259.htm>
2. Базаров Т. Технология Assessment Centre URL : [//www.hr-portal.ru/node/2413](http://www.hr-portal.ru/node/2413)
3. Гапоненко А. Л. Управление знаниями. М.: ИПК госслужбы, 2001. 52 с.
4. Ефремов В. С., Ханьков И. А. Ключевая компетенция организации как объект стратегического анализа. *Менеджмент в России и за рубежом*. 2002. № 2.
5. Компетентістний підхід: реальність сучасної української освіти чи запізніле відлуння чергової педагогічної моди URL: http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php?ELEMENT_ID=39157
6. Матеріали щодо розробки на компетентністних засадах галузевих стандартів освітньо-професійної програми підготовки фахівців магістерського рівня за напрямом 0501 "Економіка і підприємництво"
7. Модульно-компетентністний підхід до розробки державних стандартів освіти URL : <http://www.mon.gov.ua/education/prof-tech/pr4.ppt>
8. Нечаев Н. Н., Резницкая Г. И. Формирование компетенции как условие становления профессионального сознания специалиста. *Вестник УРАО*. 2002. № 1. С.3 – 21.
9. Романова І. А. Компетентністний підхід до правової освіти студентів URL:http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/znpkhnpu/Ped/2008_33/4.html

10. Спенсер Л. М. Компетенции at work. *Модели максимальной эффективности работы*. М.: НИРРО, 2005. 372 с.
11. Субботин В. Что такое компетенции? URL: <http://www.navigator.lg.ua/arts.php?mode=r&art=r0040>
12. Уиддет С. Руководство по компетенциям. М.: ГИППО, 2008. 228 с.
13. Хуторский А.В. Дидактическая эвристика. *Теория и технология креативного обучения*. М.: Изд-во МГУ, 2003. 416 с.
14. Miller T.E. Totally Integrated Enterprises. *A Framework and Methodology for Business and Technology Improvement*. London: St. Lucie Press, 2000. 226 p
15. Rankin N. The new prescription for performance: the eleventh competency benchmarking survey. *Competency & Emotional Intelligence Benchmarking*. 2004. № 5.
16. Salas E. Team effectiveness in complex organizations : cross-disciplinary perspectives and approaches. New York: Routledge, 2009. 627 p.
17. Scheiber S. C. Core Competencies for Psychiatric Practice. *What Clinicians Need to Know*. Washington: American Psychiatric Publishing, 2003. 181 p.
18. Spencer L.M., Spencer S.M. Competence at work: models for superior performance. Boston: John Wiley & Sons, 1993.

УДК 17:37.013(075.8)

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА І МОРАЛЬ ПЕДАГОГА

*Перунова О.М., к.ю.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Актуальність педагогічного етикету, моральних якостей викладача було завжди актуальним у суспільстві та навчальних вузах різних форм класифікації. Культура етики для педагога покликана завжди втілювати